

Polak

Przegląd tygodniowy

Sverige Nummer

Rok I 5. 10. 1945. Nr 12

OD REDAKCJI.

Numer poświęcony Szwecji jest przede wszystkim wyrazem wdzięczności naszej wobec narodu, który przywrócił nam wiarę w człowieka. Nazwisko FOLKE BERNADOTTE jest symbolem wymowniejszym niż wszystkie wywody - symbolem, który zachowa swój urok i znaczenie dla wielu jeszcze pokoleń polskich, wspominających ze zgrozą niemiecką niewolę. I może zawsze już, myśląc o Szwecji, nie tyle wyobrażać sobie będziemy, jak dawniej, śniegi dalekiej Północy, probostwa z powieści Selmy Lagerlöf lub nawet starego pana Nobla - ile ujrzymy przede wszystkim "oczami duszy" obdarte, wygłodniałe gromady w pasiakach, lądujące na tej szczęśliwej ziemi.

Zanim opuścimy gościnną Szwecję, obejrzmy się wstecz. Jeśli przyjaźń między dwoma naszymi narodami ma być trwała, trzeba o sobie wiedzieć jaknajwięcej. Przyjrzeliśmy się krajowi i ludziom tak, jak nas na to było stać. A teraz oddajemy głos naszym szwedzkim przyjaciołom.

----- o o o -----

Red. Axel Fjellander.

ROZWÓJ SPOŁECZNY I POLITYCZNY SZWECJI.

Ustrój demokratyczny Szwecji ma dawną tradycję. W prastarych czasach gromadzili się wolni Szwedzi na naradę /ting/ dla odbywania sądów i uchwalania praw. W czasie tworzenia się bardziej współczesnego ustroju społecznego przybrała władza prawodawcza formę parlamentu /riksdag/, podzielonego na 4 stany: szlachtę, duchowieństwo, mieszczan i chłopów. Podział ten jednak z czasem okazał się niewystarczający. Powstawały bowiem nowe zawody, które nie mieściły się w dawnym podziale na stany. Przede wszystkim zaś wyrósł stan piąty, robotniczy, jako wynik zaczynającego się uprzemysłowienia. Nowy ten stan jednak pozbawiony był wszelkiego wpływu na czynności społeczne.

Pierwszy etap na drodze ku bardziej nowoczesnym stosunkom stanowiło zastąpienie parlamentu stanowego przez parlament podzielony na dwie izby. Izba druga zwana też "wybraną przez lud", wybierana jest przez ogólne i bezpośrednie wybory, podczas gdy izba pierwsza obecnie wybierana jest przez sejmiki/landsting/, t.zw. reprezentacyjne zgromadzenia poszczególnych województw /län/, oraz miasta wydzielone, które z powodu swej wielkości nie wchodzą w skład sejmików.

Zarówno wybieralność jak i prawo wybierania były jednak od początku ograniczone wysokimi zaporami, przede wszystkim ekonomicznej natury, a w dodatku połowa narodu szwedzkiego, kobiety, postawiona była poza wszelkim wpływem.

Powoli jednak zacierały się lub znikały ekonomiczne ograniczenia, zarówno w odniesieniu do prawa wybierania, jak i wybieralności. Największą reformę jednak stanowiła rewizja konstytucji w r.1918, która przeprowadziła powszechne i równe prawo wyborcze dla mężczyzn i kobiet. Dawniej prawo wybierania było podzielone na różne stopnie w ten sposób, że ten kto płacił większe podatki posiadał więcej głosów, ten zaś kto płacił mniej podatków, miał mniej głosów, lub nie miał żadnego.

Po zakończeniu pierwszej wojny światowej przeszła nad całym światem burza rewolucyjna, która miała za cel stworzenie udziału we wpływach na rządy dla wielkich grup ludności, które dawniej nie miały żadnego wpływu na załatwianie spraw społecznych. W Szwecji przeprowadzono ten przewrót bez krwawej rewolucji, bez gwałtownych środków i zmieniono radykalnie zarówno skład szwedzkiego parlamentu, jak i prawodawczych komunalnych organów.

Można zatem twierdzić, że nowa twórcza praca społeczna zaczyna się odtąd na serio. W Szwecji stworzono zbiór praw społecznych, które jednak nie

mogą tu być bliżej rozpatrywane. Wystarczy wymienić, że jedną z pierwszych czynności było stworzenie państwowego funduszu emerytalnego, który ma zapewnić wszystkim wysłużonym starcom możliwe zaopatrzenie. Stworzono całą serię praw zapewniających ochronę pracy, a zwłaszcza ochronę dla kobiet i dzieci w pracy przemysłowej, tak aby nie były wykorzystywane w sposób, mogący zaszkodzić im samym, a przez to i społeczeństwu. Obecnie przygotowuje się projekt przymusowego państwowego ubezpieczenia na wypadek choroby /dotychczas istniejące kasy chorych mają charakter dobrowolny/. Wprowadzono też przymus przestrzegania obowiązujących umów na rynku pracy przez to,że zatargi o pracę mogą być przekazywane specjalnemu sądowi pracy, w którym reprezentowani są zarówno robotnicy, jak i pracodawcy.

W obecnym porządku społecznym nie uniknione są kryzysy w aparacie wytwórczym, prowadzące czasami do dość znacznego bezrobocia w pewnych gałęziach produkcji. Neutralizacja tych kryzysów stanowiła przez dłuższy czas trudny problem, który jednak w końcu został rozwiązany. Dawniej wspierano bezrobotnych skromnymi wypłatami pieniężnymi. Z czasem zwyciężył jednak pogląd, że byłoby daleko lepiej zatrudnić bezrobotnych przy pożytecznych robotach publicznych. System ten ma z jednej strony tę psychologicznie dodatnią cechę, że dawniejszy bezrobotny czuje się potrzebny, co daje mu pewnego rodzaju wewnętrzne zadowolenie.Przed tym prześladowała go świadomość, że jest osobą przyjmującą wsparcie czy zasiłek. Z drugiej strony wynagradza się zatrudnionych przy tych robotach według skali, ustalonej umowami na wolnym rynku pracy, co uwalnia pracujących od deprymujących uczuć. Większe ich dochody wzmacniają siłę kupna, a przez to i konsumcję, co znowu działa pobudzająco na różne dziedziny wytwórczości. Szwedzka polityka w kwestii bezrobocia wzbudziła uwagę i zainteresowanie w całym świecie, tak że nawet ze Stanów Zjednoczonych przybywały do Szwecji delegacje naukowe dla zapoznania się ze szwedzkim systemem.

Pozatym istnieją w Szwecji wspierane przez państwo kasy ubezpieczeniowe na wypadek bezrobocia, prowadzone w ramach związków zawodowych. Większa część tych związków założyła bowiem własne, uznane przez państwo kasy bezrobocia, mające za zadanie udzielanie wsparć na wypadek bezrobocia o mniejszych i przypadkowych rozmiarach.

Szkolnictwo szwedzkie jest dobrze zorganizowane; właśnie obecnie przeprowadza się studia nad dalszym jego ulepszeniem. Wszystkie dzieci zobowiązane są do pobierania nauki w szkołach i wszystkie rozpoczynają ją też we wspólnej szkole powszechnej, z której potem mają możliwość przejścia do wyższych szkół o bardziej teoretycznym charakterze. Obecnie opracowuje się nową reformę w celu skoordynowania różnych typów szkół oraz umożliwienia pobierania wyższego wykształcenia także i mniej zamożnym.

Darmowe leczenie zębów, pomoc dla matek,zasiłki dla rodzin o większej liczbie dzieci oraz szereg innych zarządzeń natury społecznej mają na celu umożliwienie i mniej zamożnym prowadzenia znośnego życia bez zbytniego obniżania stopy życiowej.

Wszystkie te ulepszenia społeczne przyczyniły się niewątpliwie w dużym stopniu do wytworzenia się solidarności społecznej,którą odznaczał się naród szwedzki w ciężkich latach wojny. Demokratyzacja, która nastąpiła także w łonie sił zbrojnych, miała wielkie znaczenie, gdy szło o wykrzesanie woli obrony i ofiarności w szwedzkim narodzie.

Szwedzi cieszą się, że w okresie tych strasznych lat wojennych w wielu wypadkach mogli wyciągnąć pomocną dłoń do ludzi, będących ofiarami ucisku i niedostatku. Chcą oni również chętnie brać udział w wielkim dziele odbudowy, które rozpoczyna się w całym świecie i w którym Szwecja już przyjęła na siebie znaczne zobowiązania.-

------ o o o ------

Fil.lic. Staffan Björck.

SPRAWA POLSKA W LITERATURZE SZWEDZKIEJ.

Wśród szwedzkich autorów najbardziej bodaj znanymi są zapewne Strindberg /1849-1912/ i Selma Lagerlöf/1858-1940/. Oboje piszą prozą, Strindberg to przede wszystkim dramaturg, Lagerlöf zaś powieściopisarka. Duszą jednakże szwedzkiej literatury, może i umysłowości szwedzkiego ludu wogóle jest liryka. Język szwedzki nie posiada wielkiego zasięgu, a język poezji trudny jest do przetłumaczenia. Nie dociera więc i za granicę kraju sława tak świetnych poetów jak Tegnér /1782-1846/, Rydberg /1828-1895/, Fröding /1860-1911/ lub Heidenstam /1859-1940/, podobnie nieznani za granicą jak i wieley lirycy polscy, usuwani w cień przez powieściopisarzy. Wielkim twórcą szwedzkim, którego jedynym wykładnikiem jest wiersz, jest Karol Snoilsky/1841-1903/. Powodem szczególnego wyróżnienia go w tym zestawieniu jest fakt, iż cały okres jego twórczości stoi pod znakiem Polski.

Liryka szwedzka traktująca o Polsce, jest ilościowo tak bogata, że wypełnia ona antologię o objętości około 200 stron druku. W starszych dziełach, pochodzący z okresów historycznych, gdy stosunki polityczne, między obu krajami były naprężone, lub poprostu wrogie, ton oczywiście nie jest zbyt serdeczny. W ciągu 19-go wieku zachodzi jednak głęboka zmiana. Już u Bellmana /1740-1795/, wielkiego piewcy ówczesnego wielkiego świata szwedzkiego, odbija się np. w scenie odbywającej się w gospodzie rozgoryczenie Szwedów z powodu rozdarcia Polski. W czasie następującego potem wieku staje się Polska symbolem wolności, Polonia staje się uwięzioną boginią wolności. Wielkie znaczenie przy zajęciu takiego stanowiska odgrywała oczywiście odwieczna nieufność wobec Rosji.

Zwłaszcza powstania w latach 1831 i 1863 śledziła szwedzka opinia z najwyższym napięciem. Wywołały one całą powódź wierszy świadczących o głębokiej sympatii - choć możnaby oczywiście postawić zarzut, że niewiele potrzeba na taki heroizm, by wojować piórem i to na tak wielką odległość. Widać jednak, że Polacy przywiązywali pewne nadzieje do Szwecji. W roku 1863 wysłano tam ks.Konstantego Czartoryskiego, aby podziałał na opinię publiczną. Jego podróż przez kraj stała się poprostu triumfalnym pochodem.

Karol Snoilsky, który wówczas był młodym studentem w Upsali, ogarnięty został podobnie, jak i wielu innych, wielkim zapałem dla walki narodowej Polski. Już w lutym 1863 uderza na alarm swym wierszem "Dla Polski", gdzie apeluje do wszystkich szlachetnych serc, do rycerzy ducha i potężnych tego świata. Inny wiersz z tytułem "W dniu Polski" mówi o oswobodzeniu Polski jako o sprawie, obchodzącej wszystkie narody.

O męczennico ludów święta
W hańbę wtrącona i zakuta w pęta.
Tyś właśnie dlatego - czci najwyższej godna.
Lecz spójrz! Zwycięstwo wstaje z klęsk powodzi
A z krwi kąpieli - Polsko - jasny świt Twój wschodzi.[1/]

Wiersze o Polsce z wiosny 1813 r. są jasne i otwarte: wiosna jest okresem młodych, świeżo przebudzonych narodów. Lecz wieszcz entuzjazmował się zbyt wcześnie. Nieco później w tym samym roku stawało się coraz wyraźniejsze, że walka wolnościowa także i tym razem została przegrana. Wtedy ciemnieją tony w wierszach Snoilskyego. Oskarża on wielkie potęgi na ziemi i w niebie, że zawiodły one sprawę wolności i sprawiedliwości. Zguba Polski

---

1/ Wszystkie wiersze w tekście tłumaczenia Jadwigi Wiktor.

obala wiarę wieszcza w dobre bóstwo, kierujące losami świata. Jest to zasadniczy nastrój wierszów: "Polska umiera", i "Na grobie Polski".

O biada temu, co łzy nie uronił
O biada temu, co w pięść nie zacisnął dłoni,
Biada mieczowi, co się nie zdobył na cios,
Gdy ciosu jednego tylko żądał los.

W raju europejskim stanowi Polska pustynną plamę.

Zbiegły się tutaj wszechhistorii cienie,
Krwawi się tutaj ból całego świata,
Chore serce epoki - zawstydzeniem
Ty Polsko - niby ciężar olbrzymi przygniatasz.
Nikt nie potrafi już ufać i wierzyć
Wszystko co wielkie, piękne - życia zgiełk zamaże.
Sprawiedliwości nie ma - nigdzie w biegu zdarzeń!
Most co niebiosa z ziemią łączy, w gruzach leży.

Z r. 1864 datuje się wiersz "Requiescat", wypowiadający poraz ostatni to, co los Polski oznaczał dla wieszcza. Pozbawiał go jego jasnej radości życia.

Gdym widział, że prawo z śmiechem podeptano
Kipiała we mnie oburzeniem krew.
Dzisiaj nie umiem się nawet już dziwić
Umarły we mnie odwaga i gniew.

Śniegi Polski zamroziły skrzydła jego mowy, powiada.

W tych narzekaniach leży też pewna młodzieńcza przesada. Snoilsky przezwyciężył swoją depresję, którą coprawda jakiś czas podsycał napad pruski na Danię w r.1864, który głęboko wstrząsnął poetą. Jego wiersze o Polsce odzwierdiadlają całą skalę nastrojów, które walka wolnościowa Polski wywołała w Szwecji: najpierw entuzjazm i pewność zwycięstwa, potem hektyczna wiara w szczęśliwy zwrot, a na końcu gorzkie rozczarowanie w sam porządek świata.

Wielkim i radosnym faktem jest, że liryczny komentarz do ostatnich 6-ciu lat historii Polski przebiegałby przez skalę nastrojów w odwrotnym kierunku, - by wreszcie - czego spodziewają się też wszyscy Szwedzi - zakończyć się pełnym akordem wolności i zwartości narodowej.

- -

Z dzieła K.G. Fellenius'a "Kwestia polska w r. 1863". 1/

... Kiedy 30 marca 1863 roku władze w Malmö z rozkazu ostrożnego rządu zatrzymały jadącą do Polski ekspedycję Łapińskiego, wiozącą kilka tysięcy karabinów i dwie armatki z amunicją, w Lund zawrzało wśród młodzieży akademickiej. Na cześć Łapińskiego urządzono wbrew zakazowi Rektora manifestacyjne przyjęcie. Studenci znaleźli przy tym zachętę i poparcie ze strony prokanclerza Uniwersytetu, biskupa Thomandera. Wygłosił on w Katedrze w języku francuskim wzruszające przemówienie do członków ekspedycji polskiej, a w przyjęciu wzięli udział m.in. dwa lekarze szwedzcy, uczestnicy powstania listopadowego, Stenkul i Berg. W tym samym dniu odbyło się w Upsali również olbrzymie zebranie studenckie, na którym porywające przemówieni, wygłosił prof. Mesterton, kończąc je okrzykiem: Niech żyje Polska! Niech żyje zwycięstwo wolności i sprawiedliwości!".

1/ Wielki przyjaciel Polski, rzecznik przyjaźni polsko-szwedzkiej i badacz historii stosunków między naszymi dwoma narodami. Odznaczony Krzyżem Kom. Polonia Restituta.

Red. Paul Olberg.

PODSTAWY SZWEDZKIEGO ŻYCIA GOSPODARCZEGO
I SZWEDZKO-POLSKA WYMIANA TOWAROWA.1/

Szwecja jest nietylko największym z krajów skandynawskich, lecz również jednym z większych krajów europejskich. Z całkowitej powierzchni kraju, wynoszącej 448953 km², na powierzchnię lądu przypada 410240 km², zaś na powierzchnię wód 38713 km². Ludnośc Szwecji sięga 6,4 milj. mieszkańców, co odpowiada średniemu zaludnieniu 15 osób na km². Gęstość zaludnienia nie jest jednak równomierna. W rejonach północnych, gdzie warunki klimatyczne i gospodarcze są niekorzystne, gęstość zaludnienia nie przekracza 2 - 4 osób na km², zaś w dzielnicach południowych wzrasta do 100 i więcej osób na km². Do połowy zeszłego stulecia była Szwecja typowym krajem rolniczym. W roku 1840 w miastach mieszkało zaledwie 304.000 osób, to jest 9.7% ludności. Dopiero poczynając od 80-tych lat zeszłego stulecia, a w szczególności od pierwszej wojny światowej, uprzemysłowienie kraju, rozwój handlu i żeglugi, komunikacja kolejowa i lotnicza czynią szybkie postępy. Równolegle następują radykalne zmiany w strukturze społecznej i gospodarczej kraju. W roku 1941 ludność miejska wynosi nie mniej jak 2.422.711 mieszkańców, zaś osiadłych na wsi jest 3 milj. 983.763 tys. ludzi. Szwecja jest dziś nowoczesnym państwem przemysłowym, które pod wieloma względami, a specjalnie z punktu widzenia gospodarczego, może być przyrównane do największych współczesnych krajów Europy. Jest rzeczą oczywistą, że tak imponujący postęp gospodarczy kraju w ostatnich lat dziesiątkach był możliwy tylko dzięki posiadaniu przez Szwecję koniecznych warunków materialnych i kulturalnych do rozwoju nowoczesnego przemysłu i międzynarodowego handlu.

Szwecja została bogato wyposażona przez naturę w złoża mineralne, w szczególności rudy żelaznej, w lasy i spadki wód. Te skarby naturalne stanowią podstawę szwedzkiej gospodarki narodowej. Szwedzkie złoża rudy żelaznej należą do najbogatszych w Europie. W latach poprzedzających II Wojnę Światową wywóz rudy żelaznej wynosił około 90% całego eksportu Szwecji. Równie wielkie są bogactwa leśne Szwecji: z całego obszaru kraju wynoszącego 41 milj. ha, - 52%, czyli 22.2 milj. ha stanowią kultury leśne, nie licząc terenów bagnistych. Szwedzkie zasoby drewna wyrażają się ogromną cyfrą 14,2 miliardów m³ nie licząc kory. Gospodarka leśna prowadzona jest według naukowych i racjonalnych metod dających przyrost roczny w wysokości 47,7 milj. m³ bez kory. Węgla Szwecja nie posiada. Brak ten został w dużym stopniu zastąpiony przez dobre wykorzystanie spadków wody, czyli tzw. biały węgiel. Zapas energii wodnej oblicza się na około 15 milj. kilowatów. Przy pełnym wykorzystaniu możnaby uzyskać 32.5 miliardów kilowat/godz. Obecnie istniejące instalacje wodne mogą dostarczyć około 1.8 milionów kilowatów. Wytwórczość energii elektrycznej pochodzącej z wykorzystania instalacyj wodnych wynosi 8.2 miliona kilowat/godz. /wg danych z 1939 r./.

Bogactwa naturalne nie wystarczają oczywiście dla zapewnienia krajowi rozwoju gospodarczego. Szwecja czyniła systematyczne wysiłki celem zapewnienia naukowych podstaw dla organizacji i utrzymania nowoczesnego systemu gospodarczego. Badania przyrodnicze, wiedza techniczna, umiejętności inżynieryjne i architektoniczne, nauki ekonomiczne oraz ogólno - humanistyczne stoją w Szwecji na bardzo wysokim poziomie. Szwecja potrafiła dotrzymać kroku z najkulturalnieszymi krajami świata. Szwecja posiada wreszcie dobrze wyszkolone i wykwalifikowane siły robotnicze.

Przedstawione powyżej bogactwa naturalne wpływają w bardzo znacznym stopniu na życie ekonomiczne kraju /pominięto tu znaczenie rolnictwa dla szwe-

1/ autor niniejszego artykułu jest dawnym przyjacielem Polski, autorem znanej książki o Polsce p.t."POLENS ÖDE" i wielu artykułów na tematy polskie. P. Olberg odwiedzał Polskę kilkakrotnie. - Od Redakcji/.

dzkiej gospodarki narodowej, gdyż przekracza to ramy niniejszego referatu/

Niżej cytowane zestawienie /dane z r.1938/ daje jasny obraz głównych dziedzin szwedzkiego przemysłu, oraz roli jaką one odgrywają w eksporcie:

1/ wartość całej produkcji zelaza i innych metali, oraz wyrobów z żelaza i innych metali wynosiła Skr. 1 miliard, wartość tychże wyrobów przeznaczonych na eksport sięgała Skr.250 milionów, czyli 25% produkcji.
2/ Wartość produkcji przemysłu maszynowego, stoczniowego i odlewniczego odpowiadała Skr. 1.5 miliarda, z czego równowartość Skr. 375 milionów, to jest 25% wywieziono za granicę.
3/ Wartość wyrobów drzewnych /łącznie z produktami stolarsko-meblarskimi/ - Skr.505 milionów, wartość eksportu w tej grupie wynosiła Skr. 207 milionów tj. 41%.
4/ Wartość produkcji statków budowanych z drzewa, celulozy i masy drzewnej - Skr.472 miliony; wartość wywozu Skr. 342 miliony, czyli 72%.
5/ Wartość produkcji papieru i tektury /oraz książek i wyrobów graficznych/ - Skr. 504 miliony; wartość wywozu Skr. 124 miliony, tj.23%.

Ogromną rolę w życiu ekonomicznym Szwecji odgrywa szeroko rozgałęziony i wzorowo zorganizowany ruch spółdzielczy.

Dzięki swojemu położeniu geograficznemu i silnej rozbudowie żeglugi morskiej uprawiała Szwecja przed wojną handel z niemal wszystkimi krajami świata. Stosunki handlowe polsko-szwedzkie były ożywione. W roku 1938 wartość wymiany towarowej między naszymi krajami wynosiła Skr. 107 milionów i obejmowała następujące grupy /wg "Svensk Utrikeshandel" Nr 18, 1945 r./:
/ w milionach złotych/

wywóz do Szwecji		przywóz do Szwecji:	
węgiel	47.7	maszyny,aparaty i wyroby elektrotechniczne	10.5
koks	4.2	ruda żelazna	7.0
wyroby drzewne	3.4	papier i wyroby papierowe	4.6
cynk i pył cynkowy	2.7	żeliwo	4.3
nawozy sztuczne	2.0	szmaty	2.5
żelazo i rury stalowe	1.7		

W czerwcu r.b. zawarto umowę handlową polsko-szwedzką. Szwecja ma eksportować:rudę żelazną, papierówkę, przędzę jedwabną, stal gatunkową, łożyska kulkowe, maszyny i aparaty, ryby i żywy inwentarz. Polska zobowiązała się dostarczyć: 4 miliony ton węgla, 800.000 ton koksu, sól,cynk,biel cynkową, blachę cynkową, sodę, kreozot, oleje.

Polska w czasach okupacji poniosła olbrzymie straty wśród inteligencji. Szwedzcy inżynierowie, architekci, technicy, kierownicy warsztatów, lekarze i t.d., którzy cieszą się zasłużonym dobrym imieniem na całym świecie,mogliby znaleźć w Polsce wdzięczne pole do pracy. Istnieje w każdym razie w Szwecji dobra wola do współdziałania w dziele odbudowy Polski.

"... Chłop szwedzki był zawsze wolnym właścicielem ziemi, którą uprawiał, albo przynajmniej niezależnym jej dzierżawcą. Ta niezależność wpoiła w niego wielką miłość ziemi i skłaniała go do największych wysiłków. Przez doprowadzenie ziemi do stanu uprawnego i przez stosowanie postępowych metod w rolnictwie usiłuje on rozszerzyć swą posiadłość i wzmóc produkcję."

/"Historia Szwecji" C. Hallendorf i A. Schück/.

Sigma Blanck.

SZWECJA W SŁUŻBIE LUDZKOŚCI.

Druga Wojna Światowa, która pochłonęła miliony istnień ludzkich i obróciła w proch i pył wielkie obszary Europy, ominęła Szwecję w wyniku niezmiernie szczęśliwego zbiegu okoliczności. Obrona naszej wolności i neutralności wymagała jednak znacznych ofiar dla liczącego zaledwie około 6.5 milj.ludzi narodu szwedzkiego.Wydatki z tym związane stanowiły wielkie obciążenie.Ponadto częste powoływania do służby wojskowej na długie okresy czasu dawały się silnie odczuć w szczególności przez żywicieli rodzin i młodzież,rozpoczynającą swoją karierę życiową. Wydatki na pomoc dla krajów objętych wojną i na odbudowę zniszczeń wojennych uważała Szwecja za swój obowiązek w stosunku do ludzkości. Każdy obywatel szwedzki bez względu na różnice polityczne wykazał gotowość pomocy ofiarom fińskiej wojny zimowej w granicach swych możliwości finansowych. N.p. akcjaKomitetu Pomocy Dzieciom w Finlandii przyniosła Skr. 5,7 milj.,które zużyto na wyżywienie 10 tys. dzieci w czterech różnych okresach czasu. W Szwecji przebywało 53000 dzieci i 14000 innych fińskich uchodźców. Pomoc Finlandii trwa nadal. - Rozpoczęcie okupacji Norwegii przez Niemców i opór tego kraju były przyczyną nowej fali masowego uchodźctwa do Szwecji. Uchodźców norweskich witano,jak przyjaciół i gości. Wymiana pierwszych uścisków dłoni i pozdrowień na szwedzko-norweskiej granicy miała być nieświadomą i cichą inauguracją tradycji,która przetrwała do chwili wprowadzenia na ląd ostatniego z deportowanych z Lubeki. Pomocy szwedzkiej potrzebowali jednak nietylko uciekinierzy, lecz również ci pozostali w Norwegii i narażeni na prześladowania, głód, brak odzieży, bombardowanie miast otwartych i inne cierpienia. Ponownie trzeba było sięgnąć do szwedzkich zapasów, które uważano już za wyczerpane i zebrano 750 ton odzieży i obuwia, 50 milj.kg żywności oraz 70 milj. koron w gotówce. Pomoc trwa. - Następuje krzepnięcie oporu w Danii. Ścigani przemykają się w ciemnościach przez Öresund. Najbardziej w dziejach narodu hańbiąca akcja prześladowania żydów rozpoczęta zostaje w Danii na rozkaz Hitlera. Król Gustaw odpowiada na nią zaproszeniem żydów duńskich w gościnę do Szwecji.

Z pośród norweskiej i duńskiej młodzieży stworzono doborowe oddziały przeszkolono je w różnych miejscach Szwecji jako oddziały policyjne, które odesłane zostały do swoich krajów z chwilą nadejścia właściwego czasu.Wszystko to co Szwecja uczyniła dla bratnich narodów nordyckich, było wyrazem idei nordyckiej, snującej się po wszystkie czasy z różnym natężeniem w zależności od wydarzeń historycznych. Bracia miewają oczywiście swoje sprzeczki, dopóki wszystkie sprawy sporne nie są załatwione, lecz przeszło 100-letni pokój świadczy, iż lepiej jest załatwić nawet trudne zagadnienia po dobroci, niż z orężem w ręku. Rozwiązanie unii szwedzko-norweskiej, sprawa grenlandzka i wysp alandzkich mogą posłużyć jako przykład.

Komitet "Ratujcie Dzieci" w okresie 5-letnim 1940-1944 zebrał prawie Skr. 27 milj.,które zużyto na niesienie pomocy dzieciom objętej pożogą wojenną Europie. W myśl porozumienia z Międzynarodowym Komitetem Pomocy Dzieciom, Oddział Szwedzki miał w pierwszym rzędzie zeŚrodkować swe wysiłki w krajach północnych. Adoptowanie na czas wojny wielu tysięcy dzieci Finlandii i Norwegii, tysiące paczek do obu krajów, 11 żłobków dziecięcych w Finlandii,objazdowa klinika dentystyczna, samochód z szoferkami dla transportu i ewakuacji dzieci,ufundowanie w r.1945 4-ch samochodów z całkowitym wyposażeniem

---

1/ Autorka niniejszego artykułu jest założycielką i przewodniczącą Komitetu Pomocy Polsce w Malmö-Lund i innych miastach Szwecji na prowincji - - jest wielką przyjaciółką Polski /przyp-Red./.

Duńskimi dziećmi zaopiekowano się m.in. przez rozmieszczenie ich w domach prywatnych w Saltsjöbaden i Malmö. Poważne sumy wpływają z akcji przyjmowania na siebie obowiązków rodziców chrzestnych, które obracane są na pomoc dla dzieci belgijskich, francuskich, greckich, holenderskich, kroackich, włoskich i polskich /z pomocy tej korzysta m.in. 200 polskich dzieci na Węgrzech/. Dużo pieniędzy idzie na rozdział żywności, odzieży, na wyposażenie łóżek, żłobek dziecięcy we Francji. Dzieciom żydowskim ofiarowano Skr.210.000 na pokrycie kosztów podróży do Palestyny, zaś pomoc dla dzieci rumuńskich, rosyjskich i czeskich wyraziła się w różnej formie, głównie środków leczniczych, odzieży i gotowizny.

"Pomoc Ofiarom Wojny", organizacja o szerokiej działalności w czasie wojny, jest zrzeszeniem większości stowarzyszeń religijnych ze Szwedzkim Kościołem na czele, i stojącym pod przewodnictwem arcybiskupa Eidem'a. Organizacja p.n. "Pomoc Jeńcom Wojennym" pracowała w wielu kierunkach; jednym z nich była akcja zakrojona na dużą skalę wysyłania paczek do obozów jeńców i obozów koncentracyjnych, oraz pomoc jeńcom m.in. w Chinach, na Węgrzech, w Rumunii i na Litwie. Innym przejawem działalności "P.J.W. było wysyłanie delegatów do obozów jenieckich w Niemczech, Francji, Belgii, Anglii i U.S.A. Narażając się osobiście delegaci nieśli pomoc jeńcom, zaopatrywali ich w materiały, umożliwiające racjonalne spędzenie czasu. Materiały te zdeponowane były w Lubece. Pomoc internowanym i uciekinierom we Francji niesiona była przez personel szwedzki, mający swój punkt oparcia w Paryżu. Wśród planów organizacji "Pomóż ofiarom wojny" dominuje pomoc osobom wysiedlonym, opracowana w porozumieniu z UNRRA-ą i polegająca na wysyłaniu wyszkolonego personelu do obozów zbornych. Kierownikami personelu wyposażonego w samochody, zostają b. delegaci do obozów jenieckich. Zostaną oni w obozach przez czas dłuższy dla zapoznania się z ludźmi i pobudzenia ich do działania. Program przewiduje sport, studia, muzykę, teatr, roboty ręczne, oraz pracę zmierzającą do ogólnej rekonstrukcji duchowej.

Armia Zbawienia ze swym zwykłym oddaniem się sprawie obsadza wyższe i niższe stanowiska szefów, kuratorów, odwiedzających chorych i obozy, dworce i szpitale, bierze udział przy rozdziale odzieży i poszukiwaniu osób zaginionych. Na cele obozowe i szpitalne przystosowano 15 lokali wojskowych i skompletowano potrzebną obsługę.

Inną organizacją zbiorową jest Szwedzka Pomoc Polsce, stojąca pod przewodnictwem hr. Folke Bernadotte. W skład jej wchodzą: "Ratujcie Dzieci", "Pomoc Dzieciom Polski", "Misja Międzyeuropejska", Komitet Gminy Żydowskiej do Pomocy Uchodźcom, lokalne komitety "Pomocy Polsce" w Malmö, Göteborg, Uppsala, Kristianstad, Borås i Norköping. Komitet w Malmö-Lund jest najstarszą organizacją pomocy Polsce, która zainicjowała całą akcję. Wysłał on w ciągu wojny tysiące paczek z odzieżą, witaminami i żywnością dla cywilnej ludności Polski, ilość niestety musiała być ograniczona wskutek alianckiej blokady. Współpracując z Czerwonym Krzyżem wysyłał Komitet paczki żywnościowe do polskich jeńców w Niemczech, odzież dla ludności Warszawy, tak długo jak miasto jeszcze istniało. W 1934 roku zebrano w gotówce i towarach 1/4 milj. koron. Z Göteborg i Uppsala wysłano pomoc za sumę sięgającą Skr. 200 tys., z czego lwią część ofiarowała ludność Göteborga. Pomoc Dzieciom Polski w Sztokholmie zebrała 200 tys. do 300 tys. koron i 10 ton odzieży. Przesyłka lekarstw i odzieży tej organizacji do Lublina była pierwszą pomocą otrzymaną przez Polskę po zakończeniu działań wojennych. Międzyeuropejska Misja rozpoczęła swą pracę w Pradze, zorganizowała kursy dla działaczy społecznych, mających wyjechać na kontynent, oraz prowadzi kursy społeczno-kulturalne dla cudzoziemców bawiących w Szwecji. Organizacja "SISU" /Stowarzyszenia dla Międzynarodowych Studiów Społecznych i Pracy nad Odbudową/ uruchamia łącznie z Czerwonym Krzyżem i Główną Izbą Lekarską kursy dla działaczy społecznych, mających nieść pomoc w pracach przy odbudowie Europy.

Przygotowano na wyjazd 400 lekarzy,550 pielęgniarek,275 sióstr Czerwonego Krzyża i 100 osób innego personelu.

Największym ofiarodawcą pozostaje jednak państwo szwedzkie posługujące się w tym celu dwoma organizacjami: 1/Szwedzkim Czerwonym Krzyżem, który nieustannie otrzymuje duże fundusze i inną pomoc dla s ych potrzeb, oraz wykonuje określone zadania na wezwanie rządu, 2/ t.zw. organizacja "SIH" Szwedzki Komitet dla Międzynarodowej Pomocy/. Przewodniczącym S.C.K. jest Książę Västergötland, v.przewodniczącym hr. Folke Bernadotte, zaś przewodniczącym SIH jest prezes Sądu Apelacyjnego w Sztokholmie Birger Ekeberg. SIH jest organizacją zbiorową pomocy prywatnej i państwowej. Wyodrębnienie tylko działalności harytatywnej państwa, SCK i SIH wymagałoby specjalnego opracowania. Nie podobna jednak nie wspomnieć choćby o kilku głównych akcjach SCK zrobionych częściowo lub całkowicie z pomocą państwa. Tak oto 397 inwalidów fińskich korzysta z 70552 dni opieki w szwedzkich szpitalach i domach wypoczynkowych, w Oslo założono w 1944 r. szpital na 114 łóżek, 6 przytułków dla dzieci, dano na opiekę nad"dziećmi chrzestnymi" 1.31 milj. Skr., zakupiono 1500 kompletów dla niemowląt, ofiarowano Skr. 10.000 na szpital w Abisynii, belgijskiemu CK ofiarowano 5 ton prześcieradeł, 5 ton prześcieradeł operacyjnych i 10.000 Skr., do Francji wysłano 20 ton mleka w proszku, 6 ton konfitur, 100.000 prześcieradeł papierowych, państwo ofiarowało Skr. 670.000 na lekarstwa, Skr. 150.000 na paczki żywnościowe i Skr. 350.000 na zakup kamizelek papierowych dla internowanych Francuzek. Do głodującej Grecji wyjechała szwedzka delegacja oraz skierowano szereg szwedzkich statków ze zbożem. Dla wygłodniałej ludności Holandii przesłano szwedzkimi statkami żywność i lekarstwa za sumę 4 milj. kr. ofiarowanych przez państwo. Innym darem państwa jest suma Skr.100.000 dla ratowania żydów na Węgrzech. Hr. Bernadotte otrzymał zezwolenie na przewiezienie internowanych w Niemczech Duńczyków i Norwegów do wspólnego obozu w Neuengamme i prawo wglądu i opieki nad nimi, skąd przewiezieni zostali początkowo do Danii, a potem do Szwecji. Dzięki staraniom hr. Bernadotte przewieziono w ten sposób do Szwecji ok. 20.000 deportowanych różnych narodowości.

Na wiosnę 1944 r. ewakuowano samolotami z Finlandii znaczną ilość dzieci, a dla przewiezienia fali uchodźców fińskich postawiono do dyspozycji 15 samochodów Czerwonego Krzyża z kobiecymi kierowcami. W okolicy Norrköping państwo i C.K. prowadzą schronisko dla uchodźców bałtyckich. Do zakresu prac S.C.K. wchodziły ponadto: wymiana inwalidów wojennych i cywilnych internowanych różnych narodowości,pośredniczenie, poszukiwania i udzielania informacyj. SIH wysłał delegację lekarską do Polski w składzie dr Nordwall i inspektorki od opieki nad dzieckiem Rosen, dla opracowania szczegółów pomocy dzieciom, w szczególności Warszawy, oraz specjalistów od chorób skórnych,który przez czas pewien służył będzie pomocą polskiemu ministerstwu zdrowia przez organizowanie odczytów i opracowywanie instrukcyj, wreszcie jednego lekarza dla zbadania możliwości zamierzonej pomocy w Gdańsku. Główna Izba Lekarska ma dostarczyć wyposażenia szpitalnego za sumę Skr.3 milj., a komisja materiałowa za 1 milj. Skr., służba zdrowia sił zbrojnych daje kompletnie wyposażony szpital etapowy i ponadto pomieszczenie dla 2000 chorych. Ponadto dojdą do tego samochody ciężarowe, samochody dla transportu chorych i inne materiały. Dużą wagę kładzie się na odżywki. Zamówiono już 200 ton mleka w proszku i tran. Zostanie otwarty wydział medyczny z pomocą wysoce wykwalifikowanego personelu szwedzkiego w niektórych działach. Uruchomiony będzie mały szpital dziecinny ze szwedzkimi lekarzami i pielęgniarkami, oraz studia kliniczne. Ogółem biorąc na polu medycyny pomoc udzielona będzie na szeroką skalę.

Szwedzkie fabryki dostały zamówienie na dużą ilość lekarstw i środków leczniczych, które będą wysłane do różnych krajów. Chodzi tu w szczególności o insulinę, szczepionki, sulfonamidy, tran i t.d.

Pomoc pieniężna Szwecji obejmuje m.in. skreślenie pożyczki w wys. 50 milj. Skr. udzielonej Danii i Norwegii na uchodźców.

Prezes Ekeberg ogłosił 20 marca r.b. sprawozdanie obejmujące całość udzielonej przez Szwecję pomocy w formie darów i kredytów na ogólną sumę wynoszącą nie mniej jak Skr. 2320 milj., do której dochodzi wyżej wym. Skr. 50 milj., oraz skreślonych Skr. 200 milj. kredytów przemysłowych. Dla porównania warto przytoczyć, że budżet Szwecji w latach 1942-43 zamykał się sumą Skr. 2329 milionów.

Pomoc materialna daje się wyrazić w cyfrach, czego nie można powiedzieć o uczuciach przyjaźni i chęci niesienia pomocy panujących wśród większości Szwedów w obecnych czasach. Wiele cichej, prywatnie udzielonej pomocy, nie daje się ująć w rejestr, a większość związków i stowarzyszeń w Szwecji pomocy takiej udzieliła swym przyjaciołom i kolegom w krajach okupowanych i uciekinierom, których w Szwecji w pewnym okresie czasu było 193.000. Wszędzie na granicy, na morzu, w obozach, stacjach przejściowych, szpitalach, w żłobkach dziecięcych i składach ofiarne osoby z SCK, kobiecej służby pomocniczej "Lotta", armii i floty wiernie i cicho wykonywały konieczne i oczywiste dla nich prace w służbie ludzkości. Chęć niesienia pomocy w pracy nad odbudową jest duża i wiele osób czeka na tę godzinę, gdy będą mogły więcej swego czasu i sił na ten cel poświęcić, dowodząc w ten sposób stanowiska Szwecji w tej sprawie.

------- ooo -------

A. B.

MIESZKANIA W SZWECJI.

Dobre mieszkanie, ładne mieszkanie - proste, lecz tyle treści zawierające słowa. Nigdy chyba słowo mieszkanie nie brzmiało ładniej, lecz napewno nigdy bardziej melancholijnie niż w obecnych czasach, gdy tyle domów w całej Europie leży w gruzach i popiołach. Własny dom, kąt na ziemi, który można uważać za swój, jest obecnie najdroższym marzeniem milionów ludzi w Europie - marzeniem które w większości wypadków zostanie zaspokojone. Nowe mieszkania, nowe domy i gospodarstwa powstaną na zrytej nawałnicą wojenną ziemi i pomieszczą ludzi, niosących pomoc w budowie nowego świata.

Wojna w Europie pozostawiła Szwecję nietkniętą, mimo to wywarła swój wpływ na stan budownictwa w naszym kraju. Bomby ani boje nie przyniosły nam zniszczeń, lecz zaledwie część potrzebnych domów wybudowano w ciągu ostatnich lat 6-ciu. Z powodu braku materiałów budownictwo musiało być znacznie ograniczone. Tym tłumaczy się istniejący nawet w Szwecji i dotkliwie dający się odczuć brak mieszkań. Odnosi się to w szczególności do miast, gdyż ludność miast szwedzkich, podobnie jak wielu innych krajów, wzrasta stale, często kosztem wsi.

Istniejący w latach 1939-1945 brak mieszkań, choć znaczny, nigdy nie osiągnął takich rozmiarów, jak głód mieszkaniowy w okresie pierwszej wojny światowej 1914-1918. Panowała wówczas w Szwecji istna nędza mieszkaniowa. Wynikiem niej była wielce ożywiona akcja budowlana w latach między obu wojnami. Domy wyrastały jak grzyby po deszczu i w większych miastach powstały całe nowe dzielnice. Działo się to przez wchłanianie wsi okolicznych, gdyż rozbudowie podlegały przede wszystkim przedmieścia. Centra miast pozostały prawie nietknięte, chyba, że chodziło o wykorzystanie wyjątkowo dobrze położonej, drogiej działki.

Domy w tym okresie budowane były nowoczesne, nawet według dzisiejszych pojęć. Posiadały centralne ogrzewanie, bieżącą wodę gorącą, łazienki lub prysznice i w.c. Pomieszczenia kuchenne wyposażone były w kuchnie gazowe,

urządzenia do zmywania ze stali nierdzewnej, często lodówkę i niejednokrotnie komorę do suszenia talerzy. Komorne było wysokie, lecz nie nieprzystępne, tak, że prawie wszyscy nowożeńcy przenosili się do mieszkań nowoczesnych. Rodziny, które uprzednio zajmowały duże nienowoczesne mieszkania, wynajmowały mieszkania w nowych domach i składały część rzeczy na strychach. Ci którzy pozostawali w starych domach, żądali unowocześnienia mieszkań. Poziom mieszkań podniósł się w całym kraju, a mieszkania staroświeckie stały się nierentowne.

Przychodzi druga wojna światowa - przynosi... kres temu szybko postępującemu rozwojowi. Następuje zastój w budownictwie i pracach modernizacyjnych i mimo, że prace te stopniowo zostają wznowione dzieje się to tylko w zwężonych granicach. Następstwem tego jest głód mieszkaniowy. Wówczas architekci, budowniczowie i eksperci od urządzeń wnętrz spostrzegli, że mieszkania szwedzkie nie były tak idealne jak przypuszczano. Dla uzyskania poprawy rozpoczęto badania. Wyniki badań, przeprowadzonych przez Związek Architektów Królestwa Szwedzkiego i Szwedzkie Stowarzyszenie Przemysłu Artystycznego /Stowarzyszenie ideowe poświęcające wiele uwagi sprawie mieszkań/, miała możność studiować publiczność szwedzka na wielkiej wystawie mieszkaniowej p.n. "Mieszkaj lepiej" w Göteborgu niedawno dopiero zamkniętej."Dział zasad"przedstawił w tekstach, obrazach i modelach podstawowe linie wytyczne szwedzkich projektów mieszkaniowych, zaś 33 wzorowo urządzono mieszkania wykazywały ich zalety. Według tych zasad np. każda rodzina powinna mieć conajmniej 2-pokojowe mieszkanie, a pozatym każdy członek rodzinywinien posiadać oddzielny pokój sypialny. Zwykłe, w obecnych warunkach mieszkania szwedzkie składające się z 1 pokoju, przedpokoju i kuchni, powinny być zarzucone, choćby nawet ich urządzenie było nowoczesne.

Mieszkania w Szwecji są z reguły pełne światła i radości, a gościnność jest w tym kraju starą tradycją. Domy szwedzkie nie stoją jednak otworem dla każdego, ale gdy już raz to nastąpi, darzymy obficie wszystkim co mamy. Poziom urządzenia domu wzrósł w ostatnich latach bardzo znacznie,w niemałym stopniu wskutek wybicia się sztuki na czoło zagadnień życiowych w kraju. Sztuka przestała być własnością zamożnych, spotkać ją można zarówno w pełnych smaku sprzętach codziennego użytku, jak w kosztownych obrazach olejnych czy rzeźbach. Dywany, pokrycia mebli i firanki komponowane są i tkane niejednokrotnie przez prawdziwych artystów, nazwiska znanych artystów spotykamy także na przedmiotach ozdobnych ze szkła, bądź wyrobach ceramicznych.

Tapety w mieszkaniach szwedzkich są z roku na rok coraz jaśniejsze, przechodząc nieraz w kolor biały. Meble wykonane są często z jasnych gatunków drzewa, jak jesion, lub brzoza, lecz "klasyczne" drzewa meblarskie - - mahoń i dąb używane są chętnie na równi z szeregiem nowych gatunków pochodzenia zagranicznego. Ciężkie szafy i kredensy należą do rzadkości w nowoczesnych domach, gdyż zostały zastąpione przez niskie długie półki, wygodne sofy i krzesła, ładne umeblowanie sypialni i praktyczną, przyciągająco wyglądającą kuchnię.

Cechą charakterystyczną dzisiejszych mieszkań szwedzkich jest ich praktyczność. Praca domowa musi przychodzić lekko i poręcznie. Z reguły szwedzkie panie domu wykonywują prace domowe osobiście, wyręczając się np. sprzątającą raz lub dwa razy w tygodniu, gdyż brak służby domowej w Szwecji stał się poważnym zagadnieniem. Gdyby jednak nawet udało się otrzymać pomocnicę domową, należy jej również w pracy ulżyć. Czas jej pracy jest ściśle określony, a godziny dodatkowe muszą być opłacone. W tych warunkach pomoc dzieci w pracach domowych staje się rzeczą naturalną, zwłaszcza gdy matka pracuje zawodowo poza domem, co często ma miejsce. Ogólnie biorąc kobiety szwedzkie stwarzają sobie chętnie własne źródła dochodu, pomagając w ten sposób do wyżywienia rodziny.

Wygody i coraz więcej wygód - oto dewiza, którą kierują się projektodawcy i właściciele mieszkań szwedzkich.-

------ooo------

J.E.

PRASA W SZWECJI.

"Dobry jest ten kraj, w którym wolno powiedzieć,że rząd jest zły" - tak określił istotny sens wolności prasy jeden z wybitnych szwedzkich mężów stanu. Szwecja korzystała z dobrodziejstw wolnej prasy od r.1812, kiedy to wyszła ustawa o wolności druku i gdy ustawę tę włączono do Konstytucji - a właściwie od chwili, kiedy około 100 lat temu zniesiono prawo konfiskowania prasy. Wolność druku stanowi podwalinę, na której prasa szwedzka wyrosła i zdobyła sobie taką pozycję w kształtowaniu opinii publicznej,która uprawnia ją do miana "trzeciej władzy państwowej". Przez rozwój techniki drukarskiej i komunikacji pozycja ta staje się coraz silniejsza.

Szwecja była po Anglii pierwszym krajem, który wprowadził wolność prasy. Wolność tę zawsze naród uważał za swoje niezaprzeczalne prawo, za "płuca w szerokiej piersi ogółu". Kiedy więc w czasie wojny wprowadzono pewne drobne ograniczenia wolności druku, które zresztą zostały zniesione uchwałą Parlamentu wiosną r.b., duża część społeczeństwa zareagowała w sposób, co do którego znaczenia nie można się było mylić. Dlatego też prasa szwedzka mimo przejściowych ograniczeń w okresie wojennym, była nadal najbardziej wolną i niemal jedyną niecenzurowaną prasą świata.

W Szwecji liczącej zaledwie 6,5 milj. mieszkańców wychodzi kilkaset dzienników, których łączny nakład przed wojną wynosił ponad 2.5 milj.; pod wpływem jednak wydarzeń wojennych nakład ten znacznie wzrósł. Można zatym śmiało twierdzić, że nie ma obywatela szwedzkiego, któryby co najmniej kilka razy w tygodniu nie wziął jednej lub więcej gazet do rąk i nie zapoznał się z ich treścią.

Prawo wykorzystywania szpalt dzienników w celu"niesienia kagańca oświaty", lub też, jak to wyraził wybitny szwedzki wieszcz: "w dozwolonym żołnierskim zamiarze ranienia i zabijania", nęciło wielu poetów,uczonych,księży, polityków i wszelkiego rodzaju reformatorskie duchy, skutkiem czego prasa stała się w pierwszym rzędzie forum publicznym do aktualnych debat,w drugim zaś materiałem dokumentacyjnym o przeszłości. Prasa szwedzka jest niezastąpionym łącznikiem między społeczeństwem, a jego kierownictwem. Będąc na początku narzędziem w ręku panującego reżimu,prasa stopniowo wyzwoliła się z pod tej zależności i przeobraziła się w organ kontrolujący naczelne władze państwowe.

Konkurencja między różnymi poglądami i kształtującymi opinię organami zawiera gwarancję, że aktualne zagadnienia będą oświetlane wszechstronnie, że prasa nie nadużyje swej władzy i nie będzie jednostronnie służyła interesom pewnych władz lub grup społecznych.

Poziom prasy szwedzkiej przyrównać można jedynie do poziomu istniejącego w krajach, w których dziennikarstwo osiągnęło najwyższy stopień doskonałości. Centralne miejsce w dziennikach szwedzkich zajmują oczywiście wiadomości bieżące. W czasie wojny wiadomości te ze zrozumiałych przyczyn pochodziły głównie z zagranicy. Redaktorzy działów zagranicznych nietylko śledzili i rejestrowali z naukową niemal dokładnością wydarzenia wojenne w Europie i na dalekim wschodzie,lecz chętnie i dużo poświęcali również miejsca mniej lub więcej ważnym rozgrywkom dyplomatycznym. W żadnym innym kraju np. mowy Churchilla nie zostały oddane w całości, podczas gdy wiele szwedzkich dzienników poświęciło im całe stronice.

Jest rzeczą naturalną, że z chwilą nastania czasów pokojowych, prasa każdego kraju, a więc i Szwecji, ostrze swoich zainteresowań kieruje na problemy wewnętrzne. Debata nad tymi problemami,mająca duże znaczenie dla ogółu, staje się znowu przedmiotem głównego zainteresowania. Również sprawozdania ze spraw lokalnych na nowo zajmują uwagę czytelników.

Prasa szwedzka jednak i w czasie pokoju uważa za jedno ze swych głównych zadań informowanie czytelników o tym co się dzieje za granicą, wiedząc jakie niebezpieczeństwa dla narodu kryje w sobie izolacja. Prasa ta jest

świadoma swej odpowiedzialnej roli w dziele tworzenia opinii,życzliwej dla współpracy z innymi narodami.

Nie bez zasług w tym względzie jest dział kulturalny pism codziennych, prowadzony i zasilany przez osoby o wysokich kwalifikacjach ducha i umysłu profesorów, lekarzy, prawników i lingwistów. Osoby te uważnie śledzą wszelkie przejawy życia ludzkiego, a artykuły ich nacechowane są obiektywizmem i rzeczowością. Nie ma dziennika szwedzkiego, któryby nie zamieszczał artykułów na tematy kulturalne lub nie podawał artykułów wstępnych. Nie ma również wydarzenia z zakresu polityki zagranicznej lub wewnętrznej, któreby nie było skomentowane na łamach redakcyjnych. Ważny dział również stanowi tak zw. przegląd prasy, w którym cytuje się urywki artykułów redakcyjnych innych czasopism, często o odmiennym obliczu partyjnym i czasem zaopatruje się je we własne komentarze. Wspomnieć też należy o dziale familijnym, który w prasie szwedzkiej wzrósł do znaczenia nie mającego odpowiednika w prasie żadnego innego kraju. Dział ten zawiera wzmianki o ważniejszych rocznicach urodzin /od 50-ciu lat wzwyż/, przy której to okazji wymienia się różne zasługi solenizanta, a pozatym wzmianki o zaręczynach,zapowiedziach,ślubach i zgonach.

Kronikarz,który jest człowiekiem bardzo szanowanym w Szwecji nie zadowala się krytykowaniem rzeczy mało ważnych, lecz chętnie kieruje ostrze swej krytyki i ironii, przeciw królom i innym głowom państw, ministrom i członkom parlamentów, przyczym nie zawsze robi to w sposób najbardziej taktowny. Na tym polu współpracuje on z karykaturzystą, który w swych rysunkach oddaje właściwy sens aktualnych wydarzeń. Obaj bowiem mają ważną misję do spełnienia przez przypominanie ogółowi, że zarówno wielcy, jak i mali,przełożeni jak i podwładni, są ostatecznie tylko ludźmi, których sądy i czyny cechować może ludzka niedoskonałość.

----- 000 -----

Demokratyzacja kultury w Szwecji.[1]

...W ciągu ostatnich dziesiątków lat Szwecja była widownią wytężonego życia intelektualnego i pomyślnych wysiłków we wszystkich prawie dziedzinach pracy. Ta wydajność umożliwiona była m. in. dzięki ofiarności osób prywatnych Wiele miast szwedzkich zostało hojnie wyposażonych funduszami na cele ogólne, a ogromna ilość instytucyj naukowych i artystycznych utrzymywana jest całkowicie lub w znacznej części przez ludzi prywatnych. Najbardziej godne uwagi dotacje to Fundusz Wallenberga, Fundusz dla wynalazków medycznych i Nagroda Nobla, która ma wielkie znaczenie nie tylko dla szwedzkiej, ale i międzynarodowej kultury. Rezultaty,osiągnięte w dziedzinie wiedzy i sztuki stają się szybko własnością ogółu. Ośrodkami, z których promieniuje kultura są m.in. "Folkhögskolor" /Wyższe szkoły publiczne/, rozrzucone w rozmaitych częściach kraju i przeznaczone przede wszystkim dla synów i córek rolników. Zostały one założone na podobnych podstawach,jak,duńskie szkoły Grundtviga, gdzie wiedza udostępniana jest za pomocą popularnych wykładów, koncertów, wystaw sztuki i t.d. Najbardziej charakterystyczną cechą życia intelektualnego Szwecji dzisiejszej jest jego demokratyczny charakter,łączący się z politycznym rozwojem kraju. Uwidacznia się to najwyraźniej w wychowaniu młodzieży. Ułatwiono ogromnie przejście młodzieży obojga płci ze szkół powszechnych do szkół średnich, a potem wyższych. Składanie końcowego egzaminu po szkole średniej tzw. "studentexamen", który odpowiada maturze, upoważnia ucznia do wstępu na uniwersytet i do noszenia białej czapki studenckiej,jest bardzo rozpowszechniony. To też wykształcenie uniwersyteckie dostępne jest dla młodzieży z najrozmaitszych warstw społeczeństwa,która przygotowuje się wspólnie do przyszłej pracy. Szwedzki system wychowawczy otwiera drogę wzwyż zdolnościom, a nie urodzeniu lub bogactwu.

1/"Historia Szwecji C.Hallendorff i A. Schück.-

S.H.

SPORT SZWEDZKI W DOBIE OBECNEJ.

Kontakt sportowy, jaki Szwecja utrzymywała ze swymi nordyckimi sąsiadami podczas wojny, był raczej sporadyczny, ale jeszcze luźniejsze i wcale chłodne stosunki utrzymywała Szwecja z organizacjami sportowymi na właściwym kontynencie. W ciągu ostatnich dwu lat przed zakończeniem wojny sport nasz był, praktycznie biorąc, całkowicie izolowany; jednakże w parę zaledwie tygodni po kapitulacji Niemiec udało nam się zaaranżować szereg międzynarodowych spotkań, i tak: najpierw z Danią, potem z Finlandią i Norwegią, a w ostatnich dniach gościliśmy u siebie przedstawicieli sportu angielskiego i francuskiego; w najbliższym zaś czasie spodziewamy się odwiedzin wielu jeszcze innych, starych przyjaciół z zagranicy. Chętnie chcielibyśmy wiedzieć, kiedy zawita do nas pierwsza polska drużyna sportowa?

Izolacja oznacza zasadniczo stagnację, dlatego też w okresie wojennym zaznaczył się w niektórych gałęziach naszego sportu nawet pewien upadek poziomu; jednakże nie było to zjawiskiem ogólnym, gdyż w innych gałęziach zanotowano, przeciwnie, wybitne postępy.

Odnosi się to zwłaszcza do biegów średnio-dystansowych, w których gwiazdy takie, jak Gunder Hägg i Arne Andersson żonglowali rekordami światowymi, niemal jak im się żywnie podobało. Na dystansie tym rodzima konkurencja wyprodukowała ponadto takie asy, jak Lennart Strand, Rune Gustafsson i Rune Persson.

Najlepszą klasę światową reprezentują również obaj "piechurzy": Verner Hardmo i John Mikaelsson /"Mix"/, którym trudno jest przejść jakiś dystans bez ustanowienia nowego rekordu. W ostatnim czasie także szwedzki sport żeński zarejestrował nową gwiazdę na swoim firmamencie, mianowicie młodą Annę Larsson, która wydaje się pójść w ślady Hägga i Hardmo.

Sport pływacki odzyskał swego weterana w osobie Björn Borga, b. mistrza Europy, który skutkiem choroby nie był w stanie przez dłuższy czas brać udziału w zawodach, podczas gdy szwedzcy "sprinterzy" pływaccy z Per Olof Olssonem na czele osiągnęli niewidziany u nas poziom.

W piłce nożnej Szwecja dwukrotnie w bieżącym roku pobiła swego "dziedzicznego wroga" Danię, lecz zwycięstwa te były minimalne; w piłce ręcznej oba kraje podzieliły się zwycięstwami w równym stopniu, a jeśli chodzi o lekką atletykę, to wymienić trzeba 2 przytłaczające zwycięstwa nad Danią i 1 mniejsze zwycięstwo nad Finlandią.

Zarówno zapasy, które są najbardziej międzynarodowo znaną gałęzią sportu szwedzkiego, jak i boks czekają jeszcze na rozpoczęcie się sezonu zawodów międzynarodowych. Olle Tandberg, który jest bokserem zawodowym, zadebiutuje w tych dniach w Anglii, czy z równym, co Hägg i Arne Andersson, powodzeniem - niewiadomo /T. przegrał na punkty w meczu z Phillipsem - przyp. red./.

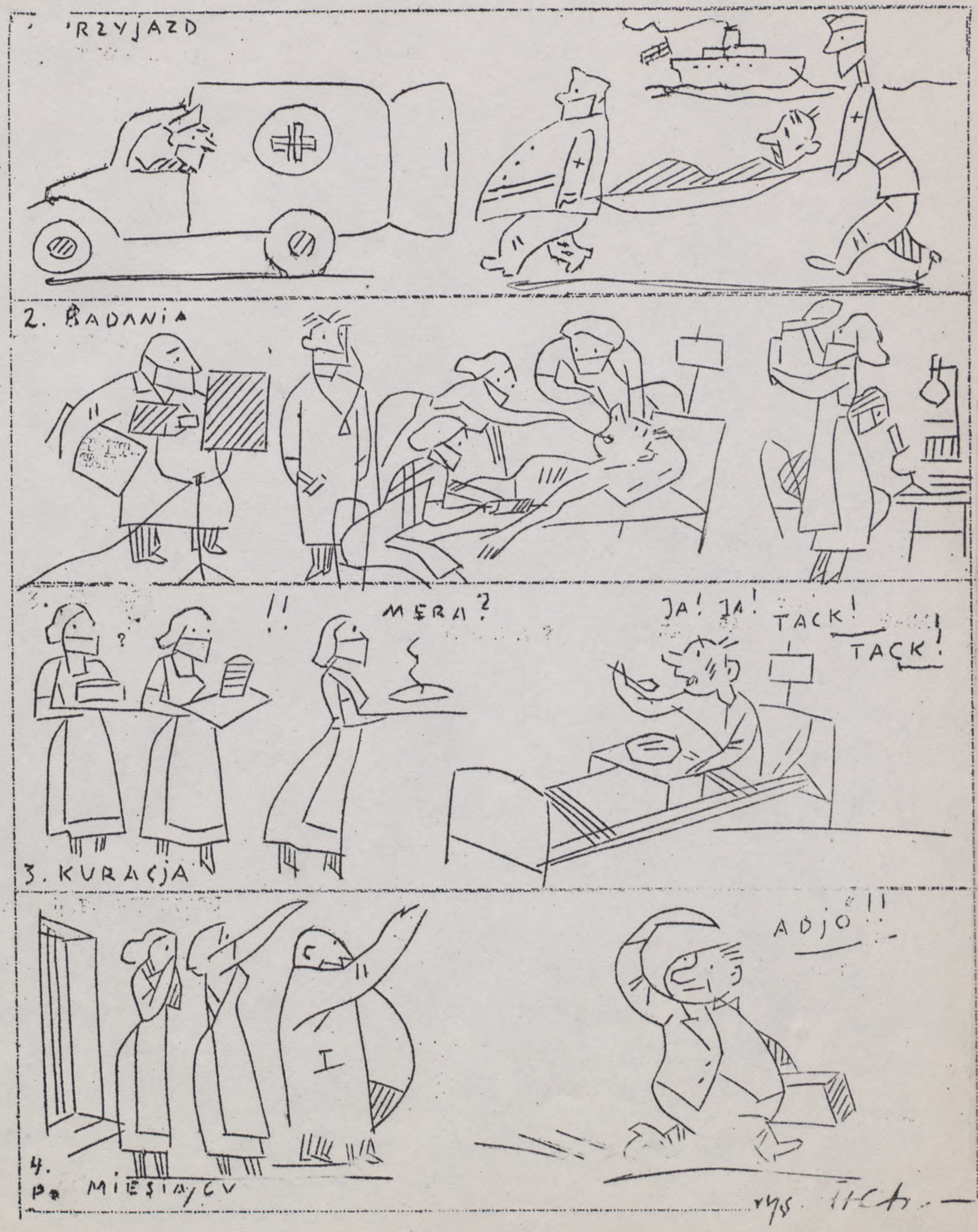
Wogóle zaś szwedzkie koła sportowe z ogromnym zainteresowaniem oczekują rozwoju wydarzeń w świecie sportowym w najbliższej przyszłości i spodziewają się ogólnego zacieśnienia więzów sportowych między narodami.-

Polsko-szwedzkie święto sportowe w Polskim Obozie Axvall - Kårsta.

Dnia 22 bm. odbył się wielki turniej Ping-ponga, urządzony w polskim obozie Axvall przy udziale 5 zawodników szwedzkich i 13 polskich. Turniej odbył się w b. miłej atmosferze, w świetlicy przybranej szwedzko-polskimi barwami. Para polska Wochna i Podgórski po zaciętej walce pokonała parę szwedzką Brostedt-Rambring w stosunku 3:0,

Gra była wysoce interesująca i stała na wysokim poziomie. Należy zaznaczyć, że pomimo sześcioletniej przerwy i pobytu w obozach koncentracyjnych Polacy wykazali dużo silnej woli, aby wyjść z walki z honorem.

Fundatorem 8 nagród był szef obozu por. Sjöholm, który po skończonym turnieju wręczył zwycięzcom nagrody.

RZYJAZD
2. BADANIA
!!
MERA?
JA! JA!
TACK!
TACK!
3. KURACJA
ADJO!!
4.
Po MIESIĄCU

KOMUNIKAT P.C.K.

W Delegaturze PCK /Stockholm,Regeringsgatan 22/ mają do odebrania listy: p.p.: Dobrzańska Helena, Domagała Maria, Dykówna Antonina, Dąbrowska Halina, Dąbrowska Janina, Dąbrowska Zofia, Danel Marianna, Dobrucka Irena, Domalewska Zofia, Domalewska Danuta, Domański Henryk, Nowak-Domaniecka Janina, Dziunikowska Cecylia, Elfand Zelda, Ehrlich Rachela, Filipowicz Eugenia, Gałązka Regina, Gelade Estera, Gierlicka Jadwiga, Glicenstein Genia, Głogowska Jadwiga, Goldberg Frania, Gostomska Maria, Górnicki Adam, Górska Krystyna, ur.15.6.25, Grabowska Janina, Grabowski Wacław, Grzybowska Wanda, Gunderman Wanda, Gutman Rózia, Gutman Sara. p. Stanisława Chleboszowa proszona jest o podanie swego adresu.

POSZUKIWANIE RODZIN.

Irena Suzinowa /Tranås,Storgatan 100 G/ poszukuje Zdzisława Brzozowskiego, ur.22.10.24 i Jerzego Brzozowskiego, ur.26.3.1928, przebywających do kwietnia w obozie koncentracyjnym w Oranienburgu.

Piotr Kosiba /Rawicz,17 Stycznia/, inżynier poszukuje Jadwigę Kosibową. Siostrzenica w domu.

Maria-Bolesława Zatorska /Sunhultsbrunn,Vintergården/ poszukuje Henryka Zatorskiego, lat 38, wyw. z Łodzi do Oświęcimia w r.1943 w maju.

Henryka Olewniak /Solgatan 2/ Malmö/poszukuje Stanisławę Brzeskwińską, lat 53 z Warszawy, wyw. transportem z Ravensbrück.

Maria Grubowska /Sunhultsbrunn,Vintergården/ poszukuje syna Zbigniewa /Zbyszka/ lat 18, wyw. do Niemiec pod Hamburg z Warszawy jesienią 1944 r. Prosi o wiadomość.

Aleksandra Bomba z Danutą i Martą, Stratenbo - Utlänningsförlegning Aspeboda, poszukuje córek Haliny Bomby i Romaldy, które pracowały w fabryce amunicji w Lipsku.

Jana Kowalczyka, ur.4.6.1887, zam. w Warszawie - Al.Jerozolimskie 30, syna Adama i Tekli z Lichosików wyw. 10.8.1944 z Warszawy do Oranienburga, wysłanego stamtąd w niewiadomym kierunku 15.9.1944, poszukuje rodzina. Wszyscy żyją. Wiadomość: Alina Bartnikowa - Łódź, Sienkiewicza 73 m. 2.

Zofia-Helena Seredyńska, Åsljunga - Skåne,Strandhäll, poszukuje Kazimiery Justynowej z Piotrkowa oraz Julii Zabiny z Chełma Lub. wyw. do Ravensbrück.

/Resztę ogłoszeń podamy w numerze następnym. /

OGŁOSZENIA.

KOMITET POMOCY POLSCE w Göteborgu zwraca się do wszystkich Polaków, a przede wszystkim Polek z gorącą prośbą o nadesłanie drobnych upominków o charakterze narodowym /możliwie z utrzymaniem barw polskich/ na kiermasz, mający się odbyć w Göteborgu w połowie listopada r.b. Dochód ze sprzedaży jest przeznaczony dla instytucji Rodda Barnen, niosącej m.in. pomoc dla dzieci w Polsce. Wobec tego, że przedstawiciele wszystkich innych narodowości przyrzekli nadesłanie swych wyrobów Komitet wierzy, że nie zabraknie także darów od Polek i Polaków. Wyroby prosimy kierować do: Polen Hjälpen, Brostromia, Göteborg.

Wyszedł z druku, jako całość samouczek języków szwedzkiego i angielskiego, zaopatrzony w wymowę w cenie 5 kr. za egzemplarz. Z uwagi na wskazówki dotyczące wymowy polskiej ma również zastosowanie dla użytku Szwedów. Są do nabycia efektowne albumy widoków z Polski, nadające się na upominki, zawierające zdjęcia z polskich miast. Cena Skr. 1.50 za album. Nadto są w sprzedaży samouczki języka angielskiego z wymową w cenie 4 kr. oraz słowniki polsko-szwedzkie w cenie 2 kr. Zamówienia: Op.Społ.Jungfrugat.30,Stockholm - Dr. Bar.

WARUNKI KONKURSU "POLAKA" NA NAJLEPSZĄ NOWELĘ ZOSTANĄ OGŁOSZONE W NASTĘPNYM NUMERZE, t.zn. w NR 13 z DNIA 12.10.45 r.

Pren.mies.: Skr.1.- legz. - 30 öre. Prenumeratę wpł.na POSTGIROKONTO 162831.
Redakcja i Administracja: TYGODNIK "POLAK", LUND, ERIK DAHLBERGSGATAN 4.
Redaktor Dr Zygmunt Łakociński.